

Verkossa soi

Irmeli Koskimies

Sibelius-Akatemian kirjasto järjesti 15. – 17. kesäkuuta pohjoismaisen musiikkikorkeakoulukirjastojen konferenssin. Konferenssi järjestetään joka toinen vuosi jossakin pohjoismaisessa musiikkioppilaitoksessa. Tapaamme Reykjavikissa, poikkeuksellisesti vasta kolmen vuoden päästä.

Tänä kesänä kokoontumisemme pääteemana oli tiedonhaun opetus ja informaatiolukutaito. Aihetta sivuttiin eri puolilta; opiskelijan, opettajan ja kirjaston näkökulmista.

Musiikkikorkeakouluja on pohjoismaissa yhteensä 28, joista Sibelius-Akatemia on ainoa yliopiston statusta kantava musiikkikorkeakoulu. Myös opiskelijamäärältään Sibelius-Akatemia on suurin, n. 1700 opiskelijalla. Seuraavaksi suurin on Oslon musiikkikorkeakoulu, n. 800 opiskelijalla. Muissa musiikkikorkeakouluissa opiskelijamäärät vaihtelevat 400 ja 800 opiskelijan välillä.

Taiteen tekeminen etusijalla

Musiikin alueella taiteen tekeminen, soittaminen ja säveltäminen, on ollut aina tärkeimmällä sijalla. Orientoituminen tieteen tekemiseen ja akateemisiin käytäntöihin on vaatinut opiskelijoiltamme suurempaa panostusta kuin tiedeyliopistojen opiskelijoita ja tutkijoilta. Mutta myös opettajien asenteissa on ollut paljon muokattavaa. Tästä kaikki konferenssin osallistujat olivat yhtä mieltä.

Konferenssissa esittelimme ensin Sibelius-Akatemian historiaa, toimintaa ja koulutusvaihtoehtoja. Musiikin tohtori, pianisti Margit Rahkonen puhui Sibelius-Akatemian tohtorikoulutuksesta.

Sibelius-Akatemiassa voi suorittaa jatkotutkinnot joko taiteilija-, tutkija- tai kehittäjäkoulutuksessa. Kehittäjäkoulutuksessa tutkinto suoritetaan

erikoistumalla tiedollisesti ja taidollisesti johonkin musiikkialan erityiskysymykseen, esimerkiksi klavikordin rakentamiseen ja tutkimiseen.

Kyseessä on opiskelumuoto, joka antaa uusia, musiikin alalla soveltamiskelpoisia valmiuksia. Taiteellisessa tohtoritutkinnossa soitetaan vaativa konserttisarja ja tehdään tutkielma ja tieteellisessä julkaistaan väitöskirja. Tohtoritutkintoja Sibelius-Akatemiassa suoritetaan vuosittain seitsemästä kahdeksaan.

Liian vähän informaatiolukutaitoa

Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen professori Heidi Westerlund korosti tiedonhankinnan ohjauksen tiivistä nivomista seminaarityöskentelyyn ja siinä yhteistyö kirjaston ja opettajien välillä on erittäin tärkeää. Hän otti esimerkiksi oman työskentelynsä jatkotutkijoiden seminaarien ohjaajana.

Musiikkialalla ongelmana on usein se, että seminaariin tullessaan opiskelija ei ole joutunut juurikaan tekemään kirjallisia töitä. Opiskelija on harjoittanut muusikon taitojaan ja esimerkiksi käyttänyt kirjastoa nuottien ja äänitteiden etsimiseen. Kirjallisuuden etsimisestä ei välttämättä ole kokemusta.

Heidi Westerlund kertoi teettäneensä viime keväänä musiikkikasvatuksen opiskelijoilla kyselyn, miten päteviä tai epäpäteviä he tunsivat olevansa hakiessaan tietoa tutkimuksiaan varten. Monet opiskelijoista olivat sitä mieltä, että tiedonhaun opetuksen tulisi alkaa paljon nykyistä aikaisemmin, jotta he saavuttaisivat edes jonkinlaisen varmuuden omalla tutkimusalueellaan. Jotkut opiskelijat puolestaan tunsivat jopa pelkoa kirjastoa ja sen käytänteitä kohtaan.

Saavuttaakseen riittävän informaatiolukutaidon opiskelijan tulee tehdä paljon enemmän työtä asian eteen ja tuloksen tulee näkyä lopputöissä. Harvoissa töissä näkyy kuitenkaan systemaattinen tiedonlähteiden käyttö. Westerlund painotti, että kaiken kaikkiaan opiskelijat tunsivat, että informaatiolukutaito on

aivan liikaa aliarvioitu heidän opetuksessaan ja he tarvitsevat kertausta saavuttaakseen tyydyttävän tason.

Melodiat hakuun viheltämällä

Keskiviikkopäivän ohjelmassa oli Helsingin yliopiston dosentin Kjell Lemströmin esitelmä musiikin hausta sisällön perusteella. Musiikki kirjoitetaan nuotteina. Konekielellä nuotit voidaan kuvata merkkijonoina, jotka ilmaisevat melodian kulun, nuottien korkeuden ja keston. Yksinkertaistetusti sanottuna mm. merkkijonoalgoritmit mahdollistavat esimerkiksi ns. Vihellystietokannat.

Mielessä pyörii jokin sävelmä, mutta ei millään muista mikä se on. Viheltämällä tai laulamalla melodianpätkä tällaiseen tietokantaan, se tulkitsee melodiaa sinne syötetyn tiedon perusteella ja vastaukseksi antaa tiedon siitä mikä kappale on kysymyksessä.

Sanomattakin on selvää, että tällaisen tietokannan aineiston on oltava tavattoman laaja. Melodiahakua onkin kehitelty paitsi yliopistojen tutkimuksella myös kaupallisissa yrityksissä. Tutkimussuunta tunnetaan parhaiten englanninkielisellä nimellään Music information retrieval ja tutkimus on maailmanlaajuisista.

Tiedonlähdekartta avuksi musiikin haussa

Esittelimme konferenssissa myös kaksi Sibelius-Akatemian omaa verkkohanketta, MUHIN (Musiikin historia verkossa), jota esitteli suunnittelija Ulla Pohjannoro, ja MUHAVEN (Musiikin haku verkossa), jota esitteli informaatikko Maaria Harviainen. Nämä hankkeet ovat saaneet rahoitusta Sibelius-Akatemian innovaatiokeskukselta. Tämä keskus on luotu edistämään ja toteuttamaan hankkeita, joita voidaan käyttää apuna yliopistomme opetus- ja tutkimustyössä. Lisäksi sen yhtenä tehtävänä on kehittää ja hallinnoida Sibelius-Akatemian virtuaaliyliopistotoimintaa.

Musiikin historia-projekti on kaksivuotinen hanke. Siinä rakennetaan avoin verkko-portaali musiikinhistoriallisten aineistojen julkaisua ja opiskelua varten. Portaali jakaantuu musiikinhistorian aikakausiin ja monipuolisen hakutekniikan avulla pääsee etsimään asiantuntijoiden kirjoittamia artikkeleita haluamastaan aiheesta tai aikakaudesta. Muhi julkaistaan vuoden 2005 loppupuolella. Hankkeesta voi lukea enemmän Sibelius-Akatemian verkkosivuilla osoitteessa <http://www.siba.fi/finnovaatiokeskus/muhi.php> Musiikin haku verkossa - hanke perehdyttää erilaisiin musiikin tiedonlähteisiin ja niiden käyttöön.

Se opastaa tiedonhaun ominaispiirteisiin, haetaan sitten soivaa musiikkia, tai kirjallisuutta musiikista. Siinä kerrotaan tiedonhankinnan perusteista ja tiedonhaun tekniikoista sekä annetaan vinkkejä miten musiikkiin liittyvää aineistoa voi hakea. Hakua pääsee myös harjoittelemaan konkreettisesti muutamista tietokannoista eräänlaisten simulaatioharjoitusten avulla. Lisäksi Muhaveen sisältyy tiedonlähdekartta, josta voi hakea aihealueen mukaan kuhunkin aiheeseen keskittyviä tietokantoja ja tiedonlähteitä. Muhave on Sibelius-Akatemian kirjaston koordinoima hanke, jossa ovat olleet mukana myös Jyväskylän yliopiston musiikkitieteen laitos ja Oulun ja Helsingin ammattikorkeakoulujen musiikkikirjastot. Lisää aiheesta osoitteessa <http://www2.siba.fi/Kirjastot/muhave/index.php>

Musiikkitietokannat tulevat kalliiksi

Ruotsalaiset kollegamme auttoivat myös ohjelman suunnittelussa ja toteutuksessa. Birgitta Sparre Ingesundin musiikkikorkeakoulusta puhui painetusta ja elektronisesta lähdekritiikistä otsikolla Kolla källan. Sivut auttavat enemmän ehkä koulutasoiseen kuin yliopistotasoiseen työskentelyyn. <http://www.skolutveckling.se/skolnet/kolla/>

Ann Malm ja Judit Schöld Tukholman kuninkaallisesta musiikkikorkeakoulusta esittelivät SVEP-projektia (Samordning av den svenska högskolans elektroniska publicering). Projekti edistää tutkijoiden ja opiskelijoiden e-aineiston julkaisemista ja saa työt nopeampaan ja laajempaan levikkiin ilman kustannuksia.

Nykytekniikka antaa mahdollisuudet myös äänen ja kuvan käyttöön tutkimusaineistoissa. Hanke on heidän mukaansa edennyt kuitenkin odotettua hitaammin teknisten ja taloudellisten vaikeuksien vuoksi.

Perjantaina Birgitta Sparre esitteli Classical Music Library-tietokantaa. Tietokantaa kustantaa Alexander Street Press, <http://alexanderstreet.com> ja pohjoismaisissa musiikkikorkeakoulukirjastoissa on jo laajalti käytössä kyseinen tietokanta. Tietokanta sisältää äänitteitä, musiikkia keskiajasta nykypäivään ja kuoromusiikista oopperaan.

Musiikin alalla kompleksiset tekijänoikeudet on ratkaistu ostamalla äänitteiden käyttöoikeuksia suoraan levy-yhtiöiltä. Tietokanta on suunniteltu musiikinopetuksen apuvälineeksi niin, että esimerkiksi opettajat voivat koota aineistoja erityisesti vaikkapa musiikin historian kurssin tai seminaarin käyttöön.

Äänitetietokantoja on ollut olemassa jo jonkin aikaa, mutta Classical Music Library on ensimmäinen korkeakoulutasoisen opetuksen käyttöön suunnattu ja huolellisesti toteutettu musiikkitietokanta. Tietokannasta saa informaatiota kustantajan sivuilta.

Saman kustantajan on myös Smithsonian Global Sound- tietokanta. Se on erittäin mielenkiintoinen eri kansojen musiikin, intiaanien, jazzin, klassisen ja puhutun tradition virtuaalinen tietosanakirja. Molemmat ovat kyllä melko hintavia tietokantoja, varsinkin rajattomalle käyttöoikeudelle.

Irmeli Koskimies toimii Sibelius-Akatemian kirjaston johtajana.